

**Minden kutya vármegyei közgyűlésbe jut?
A Magyar Kétfarkú Kutya Párt Fejér vármegyei listás
szavazatainak térbeli eloszlása a 2024-es önkormányzati
választásokon**

*Do all dogs go to county assembly? The spatial distribution of the
Hungarian Two-tailed Dog Party's votes on the Fejér County list in
the 2024 local elections*

SZEGEDI PÉTER, TISLÉR ÁDÁM

SZEGEDI Péter: tanársegéd, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék; 7622 Pécs, Ifjúság u. 6.; szegedi.peter@pte.hu; <https://orcid.org/0000-0003-0833-1835>

TISLÉR Ádám: tanársegéd, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék; 7622 Pécs, Ifjúság u. 6.; tislér.adam@pte.hu; <https://orcid.org/0009-0006-4709-8385>

KULCSSZAVAK: Magyar Kétfarkú Kutya Párt; Fejér vármegye; önkormányzati választások; vármegyei közgyűlés

ABSZTRAKT: A tanulmány célja, hogy bemutassa a Magyar Kétfarkú Kutya Párt (MKKP) Fejér vármegyei listás önkormányzati választási eredményeinek területi vetületét. Azért esett a választás ezen vármegyére, mert az MKKP csak itt tudott listát állítani. Az elemzés szempontjából ugyanakkor Fejér vármegye kifejezetten ideális, mivel a vármegyének több központja is van, továbbá gazdaságilag meglehetősen diverz: míg egyes területei az ország legfejlettebb gazdasági övezetei közé tartoznak, addig más részei erősen elmaradtak. Emellett a vármegye szavazóinak politikai attitűdjei is heterogén képet mutatnak, mivel egyszerre vannak jelen jobboldali és baloldali szavazókörczetek, de alacsony politikai kultúrájú térségek is árnyalják a vármegye politikai képét. Éppen ezért az elméleti keretek elősorban a vármegye sajátosságaival foglalkoznak, illetve a vármegyei közgyűlés megválasztásának folyamatával, valamint a közgyűlés tényleges funkcióival és jogköreivel. Ezen felül röviden bemutatjuk az MKKP-t mint politikai szervezetet, amely viszonylag friss alakulat a magyar politikai palettán, főleg a vidéki helyi politikában.

Az empirikus rész a 2024-es önkormányzati választás eredményeinek területi vetületével foglalkozik. Előzetes feltételezések és más kutatások alapján megállapítható, hogy az MKKP általában felülreprezentáltabb városias és gazdaságilag erősebb térségekben. A vármegyei listás választásokon azonban a megyei jogú városok lakosai nem vesznek részt, ennek következtében a vidékiesebb térségek MKKP-szavazóiról tudhatunk meg többet. Az eredmények azt mutatják, hogy az MKKP ott teljesít jobban, ahol a gazdasági fejlettség magasabb, illetve ahol Budapest hatása, vonzása erősebb. Ezzel szemben az alacsonyabb politikai kultúrájú és az erősen jobboldali vagy hagyományos baloldali területeken rosszabbul szerepelt; az MKKP tehát sajátos szavazótáborral rendelkezik Fejér vármegyében.

Péter SZEGEDI: assistant lecturer, Department of Political Science and International Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Pécs; Ifjúság u. 6., H-7622 Pécs, Hungary; szegedi.peter@pte.hu; <https://orcid.org/0000-0003-0833-1835>

Ádám Tislér: assistant lecturer, Department of Political Science and International Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Pécs; Ifjúság u. 6., H-7622 Pécs, Hungary; tislér.adam@pte.hu; <https://orcid.org/0009-0006-4709-8385>

KEYWORDS: Hungarian Two-tailed Dog Party; Fejér county; local elections; county assembly

ABSTRACT: The study aims to present the territorial aspect of the election results of the Hungarian Two-Tailed Dog Party (MKKP) on the county list in Fejér County. This county was chosen because the MKKP was only able to put up a list here. However, from an analytical point of view, Fejér County is particularly ideal, as it has multiple centers, is economically quite diverse, with some areas being among the most developed economic zones in the country, while other parts are significantly underdeveloped. For example, the catchment areas of Székesfehérvár or Dunaújváros are much more developed than the national average. In addition, the voters' political attitudes in the county also show a heterogeneous picture, as right-wing and left-wing constituencies are present, and areas with low political culture also shade the county's image. The western areas of the county can be considered more right-wing, while the eastern districts are more left-wing. However, Dunaújváros and its surroundings present a completely different picture, showing traditional left-wing attitudes, while in the Gárdonyi district and the Bicske and Martonvásár districts belonging to the Budapest agglomeration, traditional left-wing attitudes are replaced by more critical, new left-wing attitudes. Therefore, the theoretical framework primarily deals with the peculiarities of the county, the process of electing the county assembly, and the actual functions and powers of the assembly. In this context, a kind of general municipal emptiness can be observed; however, since the relative opposition's success in the 2019 municipal elections, some functions have returned to the county assemblies.

Additionally, the MKKP is briefly introduced as a political organization, which is a relatively new organization on the Hungarian political palette, especially in rural local politics. Although the MKKP won several mandates in the 2019 municipal elections, it was only in Budapest. This was the first time they were measured in municipal elections outside Budapest and county assembly elections. As a new entrant, they closed with relatively good results, placing third behind Fidesz and the Mi Hazánk Movement, ahead of two parliamentary parties, the Democratic Coalition and the Momentum Movement, thus being the most voted non-right-wing party in the county.

The empirical part complements this with the territorial aspect of the 2024 municipal election results. Based on preliminary assumptions and other research, the MKKP is generally overrepresented in more urban and economically stronger areas. However, county list elections do not include county-level cities, thus providing more information about MKKP voters in more rural areas. According to the results, the MKKP performed better in economically stronger areas and those more influenced by Budapest, but performed worse in areas with lower political culture and strongly right-wing or traditionally left-wing areas. Thus, the MKKP has a rather unique voter base in the county.

Bevezetés

A Magyar Kétfarkú Kutya Párt (MKKP) 2024-ben második alkalommal vett részt önkormányzati választásokon. A párt a 2019-ben tartott választáson összesen két közgyűlési képviselői helyet és egy alpolgármesteri pozíciót szerzett. Kovács Gergely, a párt társelnöke a XII. kerületben lett képviselő, míg a másik társelnök, Döme Zsuzsanna a IX. kerületben lett alpolgármester, illetve Juhász Veronika a

II. kerületben szerzett mandátumot (NVI.hu 2019). A 2024-es választások során az MKKP kilépett a kizárólagos budapesti politikai színtérből és számos településen tudott jelölteket indítani. Ennek eredményeként képviselői mandátumokat szereztek több megyei jogú városban: Egerben, Érden, Kecskeméten, Nyíregyházán, Pécsen, Sopronban, Szegeden, Székesfehérváron és Veszprémben. Továbbá több, 10 000 fő feletti településen is a közgyűlésbe kerültek: Bicskén, Budakeszin, Dabason és Ajkán, illetve néhány 10 000 fő alatti helységben is szereztek képviselői pozíciót: Helvéciaán, Szárligeten, Berkenyén és Vöröstón (NVI.hu 2024a). De legnagyobb győzelmüknek a XII. kerületi polgármesteri poszt megszerzését tekinthetjük, ahol Kovács Gergely 53,64 százalékkal, 16 124 szavazattal nyerte a kerületi polgármester választást (NVI.hu 2024b),¹ és ugyanitt az MKKP, két kivételtől eltekintve, megnyerte mind a 12 egyéni választókerületet (NVI.hu 2024c).² Ugyan az MKKP továbbra is az urbánusabb térségekben van jelen (Szegedi 2021), de kilépett a nagyvárosokból és országos szintű ambíciókkal indult el a választásokon, az európai parlamenti választásokon ugyanakkor az öt százalékos küszöböt nem sikerült megugrania (NVI.hu 2024d). Pártszervezeti szempontból mindenképpen előrelépésnek tekinthetjük, hogy az MKKP képes volt vármegyei listát állítani Fejér vármegyében, habár több vármegyében nem is próbálkozott ezzel. Sikernek tekinthető, hogy végül két mandátumot gyűjtött be a Fejér vármegyei listán. Az elemzés szempontjából azért tartjuk kifejezetten érdekesnek a vármegyei listás szavazati eloszlást, mert ebben nem szerepelnek a megyei jogú városok, így MKKP-ról egy komplexebb képet kaphatunk szavazati eloszlást illetően, mivel a nagyvárosi MKKP-szavazatok felülreprezentáltsága nem torzítja az eredményeket. Emellett Fejér megye elemzési szempontból kifejezetten izgalmas térségnek tekinthető, mivel rendkívül komplex megyéről beszélhetünk. Egyszerre vannak jelen urbánus és rurális térségek, inkább mezőgazdasági területek és ipari központok, gazdag és szegényebb részek, illetve Budapest mint vonzáskörzeti központ is megjelenik a vármegye életében (Bódi 2003). Ebből következően egy rendkívül heterogén vármegyéről beszélhetünk, amelynek területi eltérései a választói viselkedést is befolyásolják. Az elemzés így egy árnyaltabb képet nyújt a nem nagyvárosi térségek MKKP-szavazóiról.

A kutatás alapvetően a választási eredmények területi eloszlására fókuszált, fő célja az volt, hogy az MKKP szavazati eloszlásának vizsgálatával jobban megismerjük a párt választóit. Ehhez a Fejér vármegyei önkormányzati választás listás eredményeit elemeztük. A választás több okból esett Fejér vármegyére. Egyrészt ez volt az egyetlen vármegye, ahol az MKKP listát tudott állítani. Az elemzés szempontjában állhatna a fővárosi lista is, de sokkal hasznosabbnak tartottuk nem a fővárosi eredményeket megvizsgálni, mivel az MKKP nagyvárosi eredményeiről és felülreprezentáltságáról már több kutatás készült (Farkas 2018; Oross, Farkas, Papp 2018; Szegedi 2021). Mivel az MKKP először 2024-ben indult az önkormányzati választásokon egy vármegyei listán, ez ideális lehetőséget kínál az MKKP nem fővárosi, illetve nem nagyvárosi eredményeinek vizsgálatára. Emellett Fejér

vármegye egy viszonylag heterogén megye, s ennek következtében az egyes térségeiben élők társadalmi státusza sok tekintetben eltérő, így a szavazatok különbségeit vizsgálhatjuk lakosságszám és gazdasági helyzet alapján is. A vármegye egyes járásait és településeit emellett a pártpreferenciák szerint markáns bal-jobboldali tagolódás jellemzi. Kutatásunk fő célja az volt, hogy feltárjuk ezeket a különbségeket és új ismereteket szerezzünk az MKKP nem nagyvárosi szavazóiról. Az elemzés alapvetően leíró jellegű, és arra próbál választ találni, hogy az MKKP mely területeken ért el jobb vagy rosszabb eredményt, s mi állhat a területi különbségek hátterében. A kutatásnak nem volt célja a vármegyei és az EP-választások eredményeinek összehasonlítása, mivel a két választást csak erős megkötésekkel lehet összevetni, s mert a 2024-es EP-választáson a második helyezett Tisza Párt nem indult az önkormányzati voksoláson. Ebből fakadón a két választás eredményeinek összehasonlítása során a Tisza Párthoz viszonyított változások lennének a hangsúlyosak. A tanulmány kérdései a következők: (1) *Van-e területi különbségek az MKKP szavazótáborának Fejér vármegyei eloszlásában?* (2) *Milyen tényezők határozták meg az MKKP szavazóbázisának területi eloszlását Fejér vármegyében?*

A statisztikai elemzést SPSS-programmal, míg a térképdiaagramok ábrázolását QGIS-programmal végeztük el. Előzetes feltételezéseink alapján az MKKP jobban szerepelt a városias, magasabb gazdasági potenciállal rendelkező területeken és a budapesti agglomerációban, illetve azokon a helyeken, ahol ugyan a baloldali szavazók hagyományosan felülreprezentáltak, de a hagyományos baloldali ellenzéki pártok beágyazottsága gyengébb.

A tanulmány első nagyobb, elméleti egységében a választói magatartás, az anti-establishment pártok és a másodlagos választások jelenségét járjuk körül. Ezt követően bemutatjuk Fejér vármegye gazdasági, társadalmi, politikai jellemzőit, illetve az MKKP-t mint politikai szervezetet. A második nagyobb egység az MKKP választási eredményeit elemzi.

Elméleti keretek

A választói magatartás földrajzi megközelítései

A választói magatartás vizsgálatával foglalkozó tudományterület elsődleges tézise, hogy a választók tudatosan, valamilyen befolyás hatására hoznak döntéseket (Miller 1992). A szakirodalom a mikro- (Lazarsfeld, Berelson, Gaudet 1944) és makroszociológiai (Lipset, Rokkan 1967) elméletektől a pszichológiai (Campbell et al., 1960) megközelítésekig széles spektrumon foglalkozik a témakörrel. Jelen írásunkban a területi korlátok miatt ezek részletezéséről le kell mondanunk, és a választói viselkedés térbeliségét tárgyaljuk részletesebben. A választási földrajz 20. századi fejlődése azokban az országokban ment végbe, amelyekben a választ-

tóknak tényleges döntési lehetőségei voltak, azaz Nyugat-Európában és Észak-Amerikában (Hajdú 1992). Magyarországon viszonylag korán megjelenik ez a tudományterület (Hajdú 2017), amely azonban a sajátos történelmi változások következtében a 20. században marginalizálódott, és újabb előtérbe kerülése csak az 1990-es első szabad választások után következett be (Bódi, Bódi 2011). A kortárs nyugati választásiföldrajz-kutatások mára eltolódtak a társadalomtudományok felé, elsősorban a szociológia és a politológia módszereit alkalmazzák (Weaver 2014), és a földrajzi elemzésen túl az egyes térségek társadalmi, gazdasági komplexitásával is foglalkoznak (Vida, Kovalcsik 2018). Ennek ellenére egyes szerzők szerint éppen a földrajztudomány eszköztára kínálja azt a stabilitást, amely a társadalomtudományi megközelítés mellett a tudományterület fókuszát, specifikációját adja (Gimpel, Reeves 2022). A kutatások nagy része (Iglesias-Pascual, Benasse, Paloma 2022; Rossett, Kurella 2020; Stier 2022) alapvetően ma is abból a megállapításból indul ki, hogy léteznek területi különbségek (sűrűbben és kevésbé lakott területek, infrastrukturális lefedettség, gazdasági egyenlőtlenségek stb. mentén), amelyek hatással vannak a választási döntésekre.

Magyarország vonatkozásában több tanulmány foglalkozik a megváltozott választási rendszerrel és annak következményeivel (Kovács, Vida 2015; Vida 2016, 2020; Vida, Vida, Kovács 2017; Vida, Kovalcsik, 2018; Kovalcsik, Bódi 2023; Bálint et al. 2014), más kutatások a választói részvételt vizsgálták területi vetületben (Hegedüs 2007; Bódi, Bódi 2011), vagy az egyes pártokra helyezték a hangsúlyt (Bertus 2016). A nemzetközi trendekhez hasonlóan azonban a legtöbb kutatás a választási eredményeket és azok eltéréseit vizsgálta területi dimenzióban, azaz arra kereste a választ, hogy az egyes településeknek, térségeknek mely sajátosságaival magyarázható a választási eredmények különbsége (Vida 2014; Vasárus, Vida 2014; Kovács 1991, 2000; Jankó, Komornoki 2008; Szabó, Tátrai 2011).

Anti-establishment pártok és a másodlagos választások

Ahogy általában a viccpártokat, úgy az MKKP-t is az anti-establishment pártok közé sorolhatjuk (Glied, Szegedi 2024). A korai értelmezések szerint az anti-establishment pártokat a pártellenesség (Schneider 1984), a kiábrándulás a politikai elitből, valamint a demokratikus intézményrendszerrel való szembefordulás (Huntington 1991) jellemzi. Andreas Schedler (1996) értelmezése már közelít a fogalom mai jelentéséhez; szerinte e pártok nem nevezhetők antidemokratikusnak, és nem is csupán a hivatalban lévő politikusok leváltására törekednek. Ezek a pártok ma leginkább a teljes establishmenttel szemben határozzák meg magukat; a fő politikai törésvonalat nem a kormány-ellenzék dichotómia mentén (Luhmann 1989), hanem az establishment és a választók („nép”) között húzzák meg, illetve egy új, nem a hagyományos közbeszéd policy-kérdéseit igyekeznek tematizálni (Abedi 2002). Az anti-establishment pártok nemcsak a hagyományos baljobb, kormány-ellenzék horizontális megosztottságban értelmezik a politikai va-

lóságot, hanem sokkal inkább a vertikális establishment és anti-establishment megosztottság mentén.

Az anti-establishment pártok általában jobban szerepelnek a másodlagos választásokon (Jankowski, Juen, Tepe 2022). Másodlagosnak tekinthetünk minden nem nemzeti parlamenti választást (Reif, Schmitt 1980), amelyeknek (elsősorban helyi és szupranacionális szinten) legjellemzőbb tulajdonsága az alacsonyabb részvétel (Leininger, Rudolph, Zittlau 2018). Ezt a jelenséget a racionális választás modellje azzal magyarázza, hogy a választók nem várnak annyi hasznot ezektől a választásoktól, mint a nemzeti szintűektől (Kouba, Novák, Strnad 2020). Különböző empirikus kutatások szerint a választóköri méretének (Frandsen 2002), a helyi gazdaságnak (Hajnal, Lewis 2003), de még a választás napjának (Marshall, Lappei 2018) is hatása van a választási részvételre. Mások szerint az alacsonyabb részvétel oka, hogy a helyi választások egyszerűen csak nem érdekesek a választóknak (Rallings, Trasher 2007). Ha az alacsonyabb részvétel okának értelmezésében nincs is konszenzus a kutatók között, abban egyetértés mutatkozik, hogy az anti-establishment pártok³ jobban szerepelnek a másodlagos választásokon. Ilyenkor ugyanis azt láthatjuk, hogy a választásokat nem csupán a helyi ügyek dominálják, de a választók az egész politikai establishmentről is véleményt mondanak (Reif 1984). Ennek hátterében az állhat, hogy mivel a másodlagos választások következménye nem tűnik a választók számára annyira fontosnak, könnyebben szavaznak a nem mainstream pártokra (Marsh, Mikhasylov, 2010). Egy másik értelmezés szerint a kisebb pártok kompaktabb, könnyebben mobilizálható szavazótáborra az alacsonyabb részvétel miatt nagyobb arányú szavazatokat hozhat, mint a nemzeti választásokon (Willermain 2014). Empirikus kutatások bizonyították továbbá, hogy minél diverzebb egy terület, annál jobban teljesítenek a kisebb és anti-establishment pártok (Paulis, François 2019). Könnyen adná magát a lehetőség, hogy helyi és európai parlamenti választásokat összehasonlítsunk, az EP-választásokat azonban a szakirodalom önálló kategóriaként értelmezi és elsődleges szupranacionális választásnak nevezi (Willermain 2014).

Jelen tanulmány a vármegyei választásorka fókuszál, amely illeszkedik a másodlagos választások hagyományos kategóriájába. A vármegyei közgyűlés tagjainak választása alapvetően egyszerű pártlistás rendszerben történik, ahol a vármegye egy választókerületet képez, melynek ugyanakkor a vármegyei jogú városok nem részei. A képviselők számát a vármegye lakossága alapján számolják ki (ebbe azonban beletartoznak a vármegyei jogú városok is). Azok a szervezetek állíthatnak vármegyei listát, amelyek a választókerületi választópolgárok 0,5 százalékának ajánlását megszerzik. A mandátumokat a szavazatok arányában osztják ki d'Hondt rendszerben. Az öt százalékos el nem érő szervezetek nem részesülnek mandátumkiosztásban. A vármegyei közgyűlés elnökét a testület tagjai választják (Gáva, Jackli 2019). Fejér vármegyeben a 2024-es választásokon 20 vármegyei képviselőt választottak meg, akik közül 11 a Fidesz-KDNP, három a Mi Hazánk, kettő-kettő az MKKP és a DK, egy-egy pedig a Válasz FCF és a Momentum listájáról jutott be a közgyűlésbe (NVI.hu 2024e).

Fejér vármegye gazdasági, társadalmi, politikai jellemzői

Fejér vármegye földrajzilag igen sokszínű, északi része a Dunántúli-középhegységhez kapcsolódik: a Bakony keleti nyúlványai, a Bicskei-dombság mellett a Vértessalja vonulatai nyúlnak át a vármegyébe. Emellett a vármegye déli részein az Alföld Dunántúlra átnyúló részéhez tartozik a Mezőföldhöz, a két tájegységet a Velencei-tó és a Velencei-hegység választja el egymástól (Mezősi 2011).

Településszerkezet

A vármegye két városi központja Székesfehérvár és Dunaújváros, amelyek különböző urbanizációs tengelyen helyezkednek el. Dunaújváros a Budapest-Érd-Ercsi-Százhalombatta tengelyhez tartozik, amely folytatódik a Duna mentén, míg Székesfehérvár a Budapest-Gárdony vonalon fekszik, amely két irányban tovább halad a Balaton északi és déli partján (Baráth, Molnár, Szépvölgyi 2001a). Székesfehérvár az Árpád-kor óta közlekedési csomópont szerepét töltötte be, és itt találhatók a tradicionális vármegye központi funkciói. Dunaújváros, az egykori szocialista iparváros az államszocializmus erőltetett iparosítási időszakában vált meghatározó várossá, előtte (korábbi nevén Dunapentele) lényegében nem emelkedett ki a környező falvak közül (Csurgai Horváth 2010). A városok és vonzaskörzetük mellett további négy térséggel egészíthetjük kis a vármegye térképét. A vármegye északkeleti része, Bicske és környéke, illetve a Martonvásári járás jószereivel Budapest agglomerációjának (Csurgó 2013), illetve vonzaskörzetének (Keserű 2012) tekinthető, ahol Budapest hatása jóval erősebb, mint a vármegyei városoké. Amíg azonban Mór és Dunaújváros csak a közvetlen környezetükben játszanak központi szerepet, addig Székesfehérvár az egész vármegye vonzaskörzeti központjának tekinthető (Sütő 2008). Mór vonzaskörzeti hatása leginkább a borvidéki státuszából adódik (Csizmady et al. 2021). A mezőföldi térség településszerkezeti és gazdasági szempontból is különbözik a vármegye többi részétől. Míg Enying és Sárbogárd környéke kis- és közepes méretű, hagyományos agrárfalvakból áll, addig a vármegye középső részén vegyes gazdasági és foglalkozási szerkezetű nagy falvakkal találkozhatunk (Molnár 2010). Elkülöníthetjük továbbá a Velencei-tó üdülőtelepüléseit, amelyek a vármegyén belül is magas bevándorlási potenciállal rendelkeznek: az üdülőövezet 2011-2021 között 10% fölötti népességnövekedést könyvelhetett el (Tagai 2021,16.). A térség gazdasága elsősorban a turizmusra épül, idegenforgalmát azonban nem a turisták határozzák meg, hanem a „hétvégizők”, akik saját ingatlannal rendelkeznek a Velencei-tó körüli településeken, lakhelyük (és/vagy munkahelyük) azonban a fővárosban van (Wirth 2016). A demográfiai folyamatok következtében a Velencei-tó térségében élők összetétele valamelyest átalakult az utóbbi időben, s noha a Gárdonyi járás nem tartozik Budapest agglomerációjához, ahhoz sok tekintetben hasonló képet mutat (Wirth 2017).

Gazdasági jellemzők

A rendszerváltás után Fejér vármegye szocialista iparvárosaiban (Baráth, Molnár, Szépvölgyi 2001b), ahogy az egész vármegyében, megindult a gazdasági szerkezetváltás. A vármegyében a posztindusztriális gazdaság kialakulása nem volt olyan sokkhatású folyamat, mint az ország más területein. Az aktív foglalkoztatottak számának csökkenése a vármegyében 1985 és 1995 között végig az országos átlag maradt, az ipari és mezőgazdasági dolgozók számának csökkenése pedig arányban állt a tercier szektor bővülésével (Máthé 1997). Ennek következtében a térség jóval kisebb megrázkódtatással élte át a rendszerváltást, emellett gazdasági potenciálját is megőrizte. A külföldi működőtőke megjelenése azonban Fejér vármegyében is felemás eredménnyel járt. A vármegye és a nagyobb városok gazdaságában ugyan meghatározóvá váltak transz- és multinacionális cégek, ezek sok esetben nem organikusan illeszkedtek be a megye gazdasági és társadalmi életébe (Szirmai et al. 2003). Általánosságban elmondhatjuk, hogy a vármegyében mind az ipari termelés, mind a mezőgazdasági termelés országos átlag feletti; 2012-ben például az egy főre eső GDP-t illetően a negyedik helyen állt Budapest, Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megyék után (Baunok et al. 2014). A vármegye több gazdasági-társadalmi kategóriában, mint a városok reziliencia-képességében (Szép, Nagy, Tóth 2021) vagy társadalmi innovációs komplex indexében (Veresné Somosi, Tóth, Varga 2023a) is jól szerepel, de a Covid-19 okozta komplex válságból is hamarabb és kisebb megrázkódtatással épült fel (KSH 2023). Fejér emellett azon vármegyék közé tartozik, amelyek migrációs egyenlege pozitív, lakossága növekszik (Freid, Holka 2011), a betelepülők az utóbbi években Budapest és Pest vármegye felől érkeznek (KSH 2023). A vármegye említett hat térsége mégsem mutat egységes képet, még ha Fejér gazdasági-társadalmi potenciálja más vármegyékkel összevetve kisebb relatív szórást is mutatott (Major, Nemes Nagy 1999). Több adat (például TGE/fő⁴ vagy vásárlóerő/fő) alapján Dunaújváros és Székesfehérvár agglomerációi mint központi szereplők kiemelkednek a vármegyében, emellett a Velencei-tó környéke, a vármegye Budapest agglomerációjába tartozó területek és Mór környéke ugyan lemaradva, de az első három-négy fejlettségi decilisbe tartoznak (Pénzes 2019). Ezzel szemben a déli járások gazdasági fejlettség szempontjából jóval közelebb állnak északnyugat Tolna vármegyéhez, mint Fejér vármegyéhez (Veresné Somosi, Tóth, Varga 2023b, 452- 454.). Emellett számos más mutató szerint (például ezer lakosra jutó halálozás, ezer lakosra jutó belföldi vándorlás, álláskereső aránya 15-64 éves állandó népességből, ezer lakosra jutó működő vállalkozás, ezer lakosra jutó internet előfizetés száma) a megye két déli járása negatív irányban tér el a vármegye más részeitől (Baunok et al. 2016). Az Enyingi járást fejlesztendő, míg a Sárbogárdi járást komplex programmal fejlesztendő járásnak minősítették, mivel jelentős részüket „leszakadással veszélyeztetett települések” alkotják (Csité et al. 2023, 34.). Mindez természetesen az általános well-being⁵ érzésére is hatást gyakorol, amely általános-

ságban magasabb Fejér vármegyében az országos átlagnál. E tekintetben is kiemelkedik Székesfehérvár, amelyet nem sokkal lemaradva, de az országos átlag felett követ Bicske és Mór; Dunaújváros ellenben már ezen járások mögé szorul, de a well-being értéke az országos átlag közelében helyezkedik el. A vármegye két déli járása azonban jelentősen elmarad az országos átlagtól és még inkább a vármegye más járásaitól (Nagy, Koós 2014).

Politikai orientáció

A gazdasági-társadalmi különbségek mellett a vármegye lakosságának politikai orientációja sem egységes, 1990 és 2010 között azt láthatjuk, hogy egyes területek inkább baloldalinak, míg mások inkább jobboldalinak mondhatók. Az előző választási rendszerben Fejér megyét hét országgyűlési egyéni választókörizet (továbbiakban: OEVK) osztották. Stabílan baloldalinak tekinthettük a gárdonyi kerületet, amely elsősorban Dunaújváros agglomerációjából és a Velencei-tó környékéből állt, illetve ebbe a kategóriába sorolhatjuk Dunaújvárost mint önálló OEVK-t. Ezzel szemben stabil jobboldali orientációjúként kezelhetjük a Bicske, Mór, Sárbogárd központú OEVK-kat (bár Sárbogárd esetében meg kell említenünk, hogy alacsonyabb volt a politikai kultúra (Bódi, Bódi 2011), mint a megye többi részén, amely önmagában nemcsak az alacsonyabb választási részvételt jelenti, hanem a helyi ügyekből való kivonulást is, kvázi teljes politikai passzivitást). Instabil körzetnek (mert szinte minden választással más párt képviselője került a parlamentbe) tekinthetjük Székesfehérvárt, ahol ekkor még két külön választókör volt (Benkő 2011). Az új választójogi törvény a megyei EVK-kat is átrajzolta: Székesfehérvár továbbra is két körzet maradt, de az 1. OEVK tisztán székesfehérvári körzeteket foglal magába, míg 2. OEVK már több kistépelülést is Székesfehérvár egyes részei mellett (de ide tartozik Mór vagy Polgárdi is), a dunaújvárosi OEVK pedig túllépett a település közigazgatási határain, illetve létrejött két jóval nagyobb OEVK Sárbogárd központtal, amely a megye déli, rurálisabb területeit foglalja magába, valamint Bicske központtal, amely lényegében a budapesti agglomerációhoz tartozó területek foglalja magába (Vida, Kovács 2017; Tóka 2014). Az OEVK-k rendszere másodlagos jelentőségű a kutatás szempontjából, azt azonban fontos hangsúlyozni, hogy vannak a megyének tradicionálisan jobboldali, illetve baloldali területei, míg a megye déli területeinek számos települése a hiperpasszív kategóriába tartozik (Bódi, Bódi 2011). A 2010-es baloldali összeomlás (Enyedi, Benoit 2011), illetve a 2012-es választójogi változtatások következtében az addig billegő körzetek inkább fideszes körzetekké váltak, az addig is jobboldali körzeteket pedig még erősebben dominálja a Fidesz-KDNP. A 2014-es választásokon minden OEVK-t a Fidesz nyert, 2018-ban viszont a Jobbik jelöltje képes volt elhódítani a dunaújvárosi OEVK-t. Ahogy a választásokon fokozatosan kialakult a Fidesz – nem Fidesz dichotómia, a baloldali területek nem váltak jobboldalivá, de csupán a Jobbik volt képes megszólítani a szavazókat, ami országos tendencia volt a 2010-es években (Tóth, Török 2015).

A Magyar Kétfarkú Kutya Párt

Az MKKP 2006-ban kezdte meg működését, kezdetben street art-mozgalomként, amely társadalomkritikus üzeneteivel vált ismertté Szegeden (Bucs 2011). Először 2010-ben, az önkormányzati voksoláson indultak néhány budapesti kerületben, de nem sikerült összegyűjteniük a megfelelő számú kopogtatócédulát. 2014-től működnek pártként, ebben az évben azonban nem tudtak elindulni a választásokon, hiszen a pártként való bejegyzéshez szükséges bírósági ellenjegyzést nem kapták meg, mivel nevüket „félrevezetőnek” minősítette a bíróság. A fellebbezés után azonban a Kúria jóváhagyta a párt működését (Oross, Farkas, Papp 2018). A párt országos ismertségét 2015-ben érte el. Ebben az évben a kormányzat migrációellenes plakátkampányt indított, amelyre válaszul az MKKP közadakozásból ellenplakátkampányt indított. A 2018-as választásokon 1,79 százalékot értek el, amivel nem sikerült átlépniük az ötszázalékos parlamenti küszöböt (NVI.hu 2019). A 2019-es önkormányzati választásokon azonban képviselői helyeket szereztek több budapesti kerületben is, illetve egy kerületben alpolgármesteri pozíciót kaptak. A 2022-es országgyűlési választásokon ismét nem sikerült elérniük az ötszázalékos küszöböt, de szavazóbázisuk nagyban bővült, ennek jele, hogy 3,27 százalékos eredményt értek el (NVI.hu 2022).

Az MKKP több plakátkampányt is indított a kormány narratívájával szemben: 2015-ben, az első migrációellenes kormánykampány idején 33 millió forintot gyűjtöttek közadakozásból egy ellennarratíva megfogalmazására. A plakátok ugyanazt a képi jellegzetességeket mutatták, mint a kormány plakátjai, csak a szöveg volt más: „sorry about our prime minister”, vagy „Ha Magyarország miniszterelnöke vagy, be kell tartanod a törvényeinket!” (Nagy 2016, 121.). Utcai kampányaikban továbbra is hasonló eszközöket vetnek be. A 2022-es parlamenti választáson fő kampányüzenetük a „több állatot a parlamentbe” volt (Szegedi 2022).

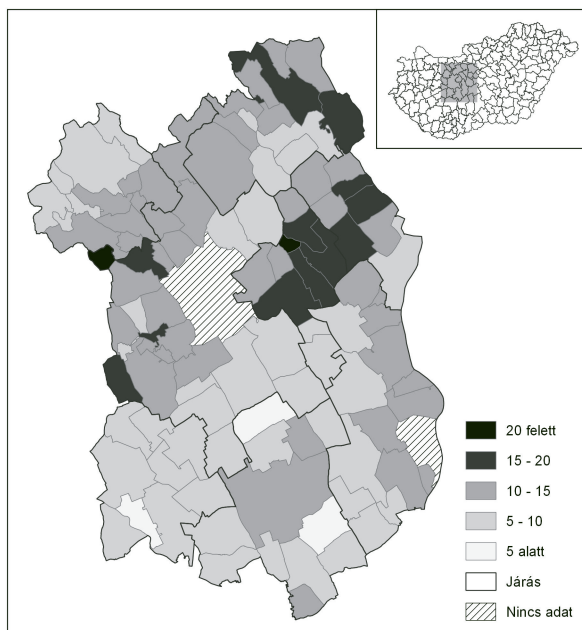
Fejér vármegyei választási eredmények

A Fejér vármegyei közgyűlési választást toronymagasan a Fidesz-KDNP nyerte. Az eredményekből látszik, hogy a Fidesz támogatottsága a vármegye nem megyei jogú városaiban magabiztos, de a többi vármegyével összevetve országosan nem kiemelkedő. A vármegyei listás szavazatok 52,27 százalékát kapta a Fidesz, ez nominális értéken 67 252 voksot jelentett, amivel a húszból 11 mandátumot szerzett meg a párt, vagyis abszolút többséggel rendelkezik a közgyűlésben. A többi párt jócskán lemaradva a Fidesz mögött végzett. Második helyen a Mi Hazánk Mozgalom végzett 13,59 százalékos (17 485 voks) eredménnyel, harmadik lett az MKKP 11,60 százaléknyi (14 926) szavazattal. Ennél rosszabb eredményt ért el a DK (10,17%, 13 088 szavazat) és a Momentum (6,76%, 8 692 szavazat), illetve a helyi civil szervezet, amely csak Fejér vármegyében indult, a Válasz FCF (5,61%,

7 221 voks). Ez az eredmény a Mi Hazánk Mozgalomnak három, az MKKP-nak és DK-nak két-két, a Momentumnak és a Válasz FCF-nek egy-egy mandátumot jelentett (NVI 2024e). A közgyűlési és az európai parlamenti választás vármegyei listáján leadott szavazatok érdekes eredményeket mutatnak (Dunaújvárossal és Székesfehérvárral együtt). Az EP-választáson a Mi Hazánk Mozgalom 6,17% százalékkal kevesebb szavazatot kapott, az MKKP pedig 7,77 százalékkal ért el rosszabb eredményt az EP-listán, mint a vármegyei közgyűlési listán (NVI 2024f). A két listát ugyan nehéz összehasonlítani, hiszen eltér a részvételi számokban, az induló pártok számában, a választás jelentőségében, és tekintettel arra, hogy a két megyei jogú város is ugyanerre a listára szavaz. A legnagyobb különbség két választás között mégis a Tisza Párt indulása volt az EP-listán, miközben a párt a megyei önkormányzati választásokon nem vett részt. A Tisza Párt megjelenése leginkább a két protest vagy anti-establishment pártot sújtotta. Ezzel magyarázható az MKKP és a Mi Hazánk szavazati arányaiban lévő különbség (ahogy a többi párté is, csak mások nem veszítettek ilyen mértékben).

Ha az MKKP-ra leadott szavazatok arányát a megyében települési szinten vizsgáljuk (1. ábra), azt láthatjuk, hogy az MKKP jóval a vármegyei átlaga felett teljesített a vármegye keleti budapesti agglomerációjába eső területeken, illetve a Velencei-tó üdülvözetében. Néhány példát említve: Nadap (20,94%), Martonvásár (19,11%), Bicske (17,84%), Tordas (17,74%).

1. ábra: Az MKKP Fejér vármegyei listás választási eredményeik települési szintű eloszlása (%)
Settlement-level distribution of the MKKP's county assembly list vote share (%)

Forrás: az NVI adatai alapján a szerzők szerkesztése

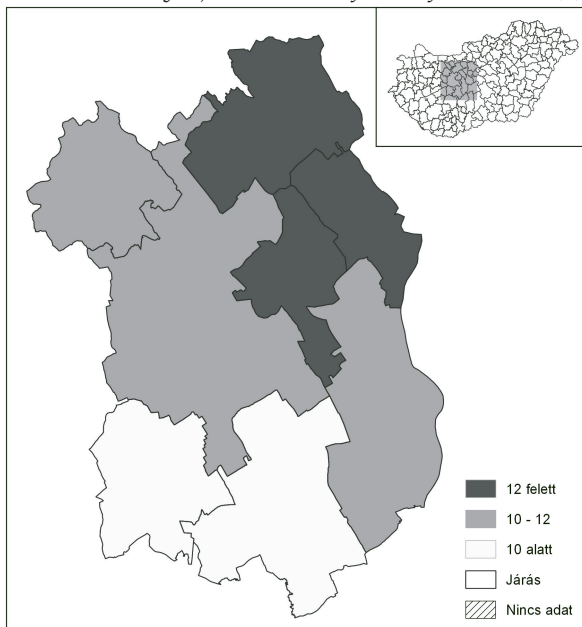
Ugyanakkor jócskán a vármegyei átlag alatt teljesített a vármegye déli településein. Néhány példa: Alap (4,47%), Sárkeresztúr (4,85%) Mezőkomárom (4,9%), Igar (5,59%), Cece (6,1%). Látható, hogy a vármegye településein az MKKP-ra leadott szavazatok arányának szórása 3,77; de az adatok ferdesége 0,79, azaz erősen pozitív irányban aszimmetrikus. Emellett azt is láthatjuk, hogy a szavazatok arányának megoszlása nem függ össze szorosan a lakosság nagyságával, azaz az MKKP nem csupán városias terekben ért el magas eredményeket, bár a lakosság nagysága (Belügyminisztérium 2024) és a leadott szavazatok aránya (NVI 2024e) 0,17-es korrelációt mutat, amely messze nem szignifikáns. Emellett kiemelendő a Székesfehérvár két elővárosának tekinthető Úrhida és Iszkaszentgyörgy. Úrhidán az MKKP 18,7 százalékot, míg Iszkaszentgyörgyön 18,03 százalékot szerzett.

Ha járási szinten vizsgáljuk az adatokat (2. ábra), láthatjuk, hogy az MKKP a legjobb eredményeit a budapesti agglomerációhoz tartozó Bicskei és Martonvásári járásban, illetve a Gárdonyi járásban érte el, utóbbihoz tartoznak a Velencei-tó üdülőtelepülései is. Azonban a járásokon belül is nagy eltérések lehetnek. A Bicskei járás keleti településein jobb eredményt ért el az MKKP, míg több nyugati településen még a megyei átlagot sem sikerült elérniük. A járásban a legalacsonyabb arányú szavazatot Alcsútdobozon (7,45%), Vértesacsán (8,49%), Bodmérén (8,7%) és Tabajdon (9,98%) kapta az MKKP, szemben a járási átlaggal, amely 12,26%⁶ volt. Ugyanakkor eredményük több településen is jóval meghaladta a járási átlagot: Bicskén (17,83%), Etyeken (16,61) és Újbarokon (15,67%). Tehát a Budapest vonzáskörzetéhez tartozó településeken a párt jobban szerepelt. Hasonló eredményt láthatunk a Martonvásári járásban is, ahol az átlagos szavazatarányuk 13,96%⁷ volt. A legjobb eredményét Martonvásáron (19,11) és Tordason (17,74) érte el az MKKP, a két Pest vármegyével szomszédos településen, míg legrosszabb eredményét Ercsin (8,58%), a járás legdélibb településén könyvelhette el.

Ennél is megosztottabb volt a Gárdonyi járás, ahol éles különbség alakult ki az üdülőtelepülések, mint Gárdony, Pákozd, Pázmánd, Velence, Sukoró, Kápolnásnyék és Nadap (Nagy-Szijjártó, Szalmáné Csete 2023), illetve a turisztikailag nem jelentős települések, így Szabadegyháza, Vereb, Zichyújfalu között. Az MKKP eredménye a turisztikai övezethez tartozó települések mindegyikében meghaladta a megyei átlagot (14,95%), míg Zichyújfaluban (9,64%) és Szabadegyházán (9,73%) még a 10 százalékos eredményt sem érte el. A járásokat tekintve az MKKP a Gárdonyi járásban teljesített a legjobban.

A járási szintű adatokból az is kitűnik, hogy a Dunaújvárosi (10,62%) és a Székesfehérvári járás (11,59%) között nincs érdemi eltérés, azaz a megyét jellemző bal-jobb törésvonal, az előzetes feltételezésekkel ellentétben, nem játszott szerepet az MKKP eredményeiben. Annak fényében pedig, hogy a párt a Székesfehérvári járásban még jobban is teljesített, arra következtethetünk, hogy az MKKP rosszabbul szerepelt ott, ahol a hagyományos baloldálnak erősebb bázisai és koherensebb szavazótáborai vannak.

2. ábra: Az MKKP Fejér vármegyei listás választási eredményeik járási szintű átlaga (%)
District-level averages of the MKKP's county assembly list vote share (%)

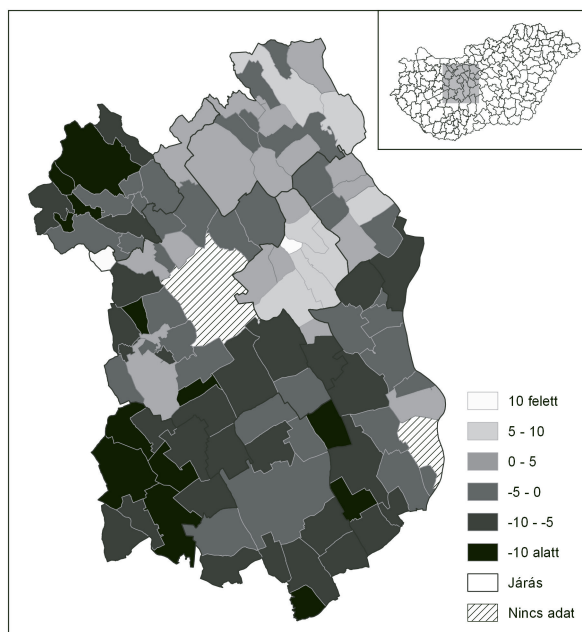
Forrás: az NVI adatai alapján a szerzők szerkesztése

Legrosszabb eredményeit a MKKP az Enyingi és a Sárbogárdi járásban érte el, nagyságrenddel a megyei átlag alatti szavazataránnyal. Az Enyingi járásban 7,39% átlagos eredménnyel zártak, és egyetlen településen sem nyújtottak kiugró eredményt; a járás eredményeinek szórása 1,38 volt. A Sárbogárdi járásban ennél rosszabb, 7,32 százalékos eredménnyel végeztek, és ugyan a járásszékhelyen sikerült a vármegyei átlagot felülmúlni, másutt a legrosszabb, több településen is 5% alatti eredményt értek csak el.

A vármegye listáját minden településen a Fidesz-KDNP szövetség nyerte, így verseny lényegében az MKKP, a Mi Hazánk Mozgalom és a Demokratikus Koalíció között zajlott. Ha az MKKP eredményeit a két másik pártéval összevetve elemezzük (3. és 4. ábra), az MKKP ott teljesített a legjobban, ahol a mindkét pártot felül tudta múlni. Az MKKP a DK-val szemben a Dunaújvárosi járásban végzett rosszabbul, de az Enyingi és a Sárbogárdi járás legtöbb településén is alulmaradt. A vármegyében tehát az MKKP és a DK szavazatarányaiban egy észak-déli törést láthatunk: a déli területeken a DK, míg az északi részeken az MKKP teljesített jobban. Ezzel szemben a Mi Hazánkhoz viszonyított eredmények egy keleti-nyugati törést mutatnak. Mivel azonban a Mi Hazánk Mozgalom alapvetően jobban teljesített, a törés nem olyan látványos, mint a DK esetében. A Mi Hazánk Mozgalom a vármegye nyugati részein több településen is több mint tíz százalékponttal előzte meg az MKKP-t, de ezeken a nyugati részekén másutt is magasan az MKKP előtt végzett, leszámítva

Székesfehérvár néhány elővárosát. Ezzel szemben a keleti településeken, ahol ugyanígy több helyen nyert a Mi Hazánk Mozgalom, az eredmények jóval szorosabbak voltak, illetve a vármegye északnyugati térségében egyértelműen az MKKP múlta felül a Mi Hazánk Mozgalmat. Az MKKP tehát az alapvetően jobboldali, rurális területeken rosszabbul teljesített a Mi Hazánk Mozgalomnál, míg a DK-val szemben a hagyományosan baloldali területeken maradt alul, illetve mindkettőnél kevesebb szavazatot szerzett a gazdaságilag fejletlenebb, alacsonyabb politikai kultúrájú településeken. Az MKKP és a Mi Hazánk Mozgalom szavazói közötti átjárási lehetőségét ismerve (IDEA 2023) feltételezhető, a Mi Hazánk leginkább az anti-establishment szavazókat szívhatta el az MKKP elől, míg a DK inkább ideológiai alapon vonzotta magához a potenciális MKKP-szavazókat.

3. ábra: Az MKKP eredményeinek eltérése a Mi Hazánk Mozgalom eredményeitől (%p)
Deviation of the MKKP's vote share from that of the Our Homeland Movement (%p)

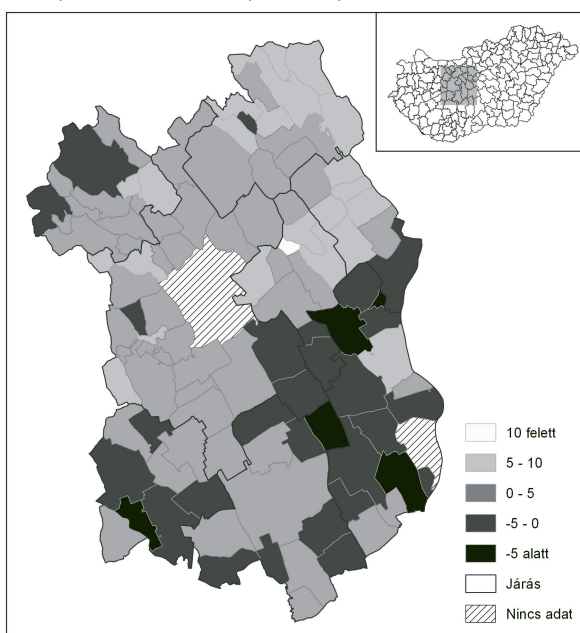

Forrás: az NVI adatai alapján a szerzők szerkesztése

Az MKKP a vármegye gazdaságilag fejlettebb, a Budapest agglomerációjához tartozó, illetve a Velencei-tó átalakuló társadalmi struktúrájú településein végzett jobban. Mindhárom járásban erősen érvényesül Budapest gazdasági, társadalmi befolyása. Ismeretes, hogy a főváros politikai attitűdjei eltérnek az ország többi részétől, és a posztmaterális értékek (Inglehart 1977, 1990, 2005, 2018; Inglehart, Welzel 2005) jóval erősebbek a Budapesten élők, illetve a felső- és a felső középosztályba tartozók körében (Szabó et al. 2021, 26.). Ennek fényében nem meglepő, hogy az MKKP azokon a területeken teljesített a legjobban, amelyek

baloldaliak, gazdaságilag fejlettebbek, magasabb a politikai kultúra és aktivitás szintje, valamint főváros hatására részben átalakultak a politikai attitűdök, és a klasszikus baloldali értékeket felváltották újbaldali, posztmateriális értékek. Emellett az MKKP szavazói egyrészt protest-, anti-establishment szavazatot adtak le, azaz hagyományos ellenzéki pártokat is a rendszer részének tekintették, így a DK nem volt számukra reális alternatíva. Az MKKP sikerességének térképe kiegészült azon területekkel, amelyeket nem kizárólagos jobboldali hagyományok, illetve újbaldali értékek jellemeznek, és ahol a Mi Hazánk Mozgalom nem képes széles tömegeket mozgósítani.

4. ábra: Az MKKP eredményeinek eltérése a DK eredményeitől (%p)
Deviation of the MKKP's vote share from that of the Democratic Coalition (DK) (%p)

Forrás: az NVI adatai alapján a szerzők szerkesztése

Következtetések

A kutatás az MKKP 2024-es önkormányzati vármegyei listás választásokon elért eredményének területi különbségeire kereste a választ. Fejér vármegye volt az egyetlen vármegye, ahol az MKKP vármegyei listát tudott állítani. A vármegye az elemzés szempontjából kifejezett előnyös, mivel többpólusú, járási és települési szinten politikai, társadalmi és gazdasági szempontból egyaránt igen színes képet nyújt. Az MKKP eredményei a vármegyén belül jól elkülöníthetők gazdasági fejlettség vagy társadalmi összetétel, politikai orientációk alapján.

Összeségében az eredmények alapján azt láthatjuk, hogy az egyes térségek gazdasági ereje nagyban, ám nem kizárólagosan összefügg az MKKP-ra leadott szavazatokkal. Az MKKP-ra leadott szavazatok aránya átlagosan ugyanis nem a Székesfehérvári, hanem a Gárdonyi járásban volt a legkiemelkedőbb. A gazdasági okok tehát csak részben magyarázzák az MKKP-ra leadott szavazatok arányát, fontos az egyes települések, járások politikai orientációja is, részben a hagyományos bal-jobb tengely mentén. A Mi Hazánk Mozgalomnak és a Demokratikus Koalíciónak is gyengébben kellett szerepelnie ahhoz, hogy az MKKP jóval a vármegyei átlaga felett teljesítsen. Egyrészt a Mi Hazánk Mozgalomhoz hasonlóan elsősorban a protest- és anti-establishment attitűdű szavazókat szólították meg, másrészt a DK-hoz hasonlóan, főleg az urbánusabb, baloldali, liberális ellenzéki szavazókat tudták mozgósítani. Az eredményekhez az is nagyban hozzájárult, hogy a Tisza Párt nem indult vármegyei listás választásokon. Az EP-választás listás eredményei (Republikon 2024) alapján feltételezhető, hogy a Tisza Párt indulása jelentős mértékben megváltoztatta volna a vármegyei választási eredményeket. Az is látható, hogy az MKKP valós alternatívává vált a vármegyében, igaz, hogy a Fideszt nem tudta megközelíteni, de más ellenzéki pártokhoz mérten jobban vagy azokhoz hasonlóan szerepelt. Megelőzött két parlamenti pártot, a Demokratikus Koalíciót és a Momentum Mozgalmat is, illetve nem sokkal maradt le a Mi Hazánk Mozgalomtól. Az MKKP vármegyei eredményei alapján kijelenthető, hogy már nemcsak nagyvárosi terekben, hanem kisebb településeken is van szavazóbázisa. Megmarad azonban a kérdés, hogy ez a támogatottság valódi pártkötődést jelent-e, vagy a protest-érzéslet kifejeződése, illetve hogy az MKKP képes-e a Tisza Párt megjelenésével átalakuló pártrendszerbe újra integrálódni és az establishment-ellenes párt eddigi szerepkörét másra cserélni.

Jegyzetek

- 1 A második helyezett Fonti Krisztina (Fidesz) 11 944 vokssal végzett, a szavazatok 39,74 százalékát kapta.
- 2 De ebben a kettőben az MKKP-val szövetségben induló Momentum nyert.
- 3 Eltérő megközelítések nevezhetik kihívó pártoknak, új pártoknak, proteszt pártoknak stb., attól függően, milyen jellemzőikre akarják a hangsúlyt helyezni, de ezek a kategóriák valamilyen formában mind illeszkednek az anti-establishment pártok elméletébe.
- 4 Területi gazdasági erő: „településszinten elérhető helyi adók, személyi jövedelemadók és a regisztrált vállalkozások száma alapján osztjuk le a hivatalos, [...] GDP-adatokat kistérségi szintre, [...] a megyei GDP-adatok gazdasági aktivitási mutatószámok alapján történő kistérségi szintű felosztása” (Herczeg 2014, 21., 34.).
- 5 Az általános well-being index alapvetően az egyének mindennapos jóllétét méri 22 (rövidített formában hat) különböző szempont alapján (Grossi, Compare 2014). Michaelson és szerzőtársai szerint a „well-being úgy érthető, mint az emberek érzései és működése, mind személyes, mind társadalmi szinten, valamint az, hogyan értékeli egészében az életüket” (Michaelson, Mahony, Schifferes 2012, 6.).

- 6 A települési szavazatarányok azonban viszonylag nagy, 3,34-es szórást mutatnak, illetve a járás medián szavazati aránya csak 10,76%.
- 7 3,57-es szórás mellett, a járási szavazatarányok mediánja 13,88% volt.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnénk megköszönni Szabó Tamásnak és Hegedüs Márknak a térképek elkészítésében nyújtott segítségüket.

Irodalom

- Abedi, A. (2002): Challenges to established parties: The effects of party system features on the electoral fortunes of anti-political-establishment parties. *European Journal of Political Research*, 4., 551-583. <https://doi.org/10.1111/1475-6765t01-1-00022>
- Bálint L., Daróczy G., Bozsonyi K., Tóth G. (2014): A választói viselkedés térbeli modellje – empirikus kísérlet budapesti adatok alapján. *Tér és Társadalom*, 3., 32-49. <https://doi.org/10.17649/TET.28.3.2591>
- Baráth G., Molnár B., Szépvölgyi Á. (2001a): Területi egyenlőtlenségek a Közép-Dunántúlon. *Tér és Társadalom*. 1., 111-129. <https://doi.org/10.17649/TET.15.1.790>
- Baráth G., Molnár B., Szépvölgyi Á. (2001b): A külföldi működőtőke szerepe a Közép-Dunántúl átalakuló gazdaságában. *Tér és Társadalom*, 2., 183-200. <https://doi.org/10.17649/TET.15.2.809>
- Baunok L., Berényi-Kardos Zs., Berkéné Molnár A., Bozsikné Vadai A., Csiszérné Palkó R., Domonkos Á., Fancsali J., Fejes L., Fiauschné Rákóczi E., Gerse J., Hidas Zs., Horváthné Takács I., Jaczkó V., Kovács A., Kramarics T., Kuroli B., Lanszkiné Magyar Cs., Nagyné Takács T., Németh T., Némethné Csehi T., Nyakacska M., Retz T., Rövid I., Sinkovics K., Szilágyi D., Takács B., Varsányi T., Vida J., Zavackiné Kompár E. (2016): *Tér-Kép 2015*. KSH, Budapest
- Baunok L., Cserta O., Domonkos Á., Mucsna Madar K., Fiauschné Rákóczi E., Lanszkiné Magyar Cs., Sinkovics K. (2013): *Fejér megye számokban*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
- Benkő P. (2011): *Magyarország politikai régiói*. Deák Bt., Budapest
- Bertus Z. (2016): A radikális jobboldal megjelenése a különböző településtípusokban. *Településföldrajzi Tanulmányok*, 2., 70-79.
- Bódi F. (2003): Parlamenti választás Fejér Megyében. In: Bóhm A., Gázsó F., Stumpf I., Szoboszlai Gy. (szerk.): *Parlamenti választások 2002*. MTA PTI-Századvég, Budapest, 352-367.
- Bódi F., Bódi M. (2011): Hol vannak a választók? *Politikatudományi Szemle*, 1., 51-74.
- Bucs B. (2011): Street art, kommunikáció és Szeged. A Magyar Kétfarkú Kutya Párt tevékenységéről. *Korunk*, 2., 8-21.
- Campbell, A., Converse, P. E., Miller, W. E., Stokes, D.E. (1960): *The American Voter*. University of Chicago Press, Chicago
- Csíte A., Fazekas G., Remete Zs., Hajnalné Dr. Szecsődi Zs., Kígyóssy G., Németh T. (2023): *Fejér vármegye integrált területi program 2021-2027*. Hétfő Elemző Központ – Fejér Vármegye, Székesfehérvár
- Csizmady, A., Csurgó, B., Kerényi, Sz., Balázs, A., Kocsis, V., Palacki, B. (2021): Young Farmers' Perceptions of Sustainability in a Wine Region in Hungary. *Land*, 8., 815. <https://doi.org/10.3390/land10080815>
- Csurgai Horváth J. (2010): A közép-dunántúli régió története. In: Horváth Gy. (szerk.): *A Kárpát-medence régiói 12. Közép-Dunántúl*. MTA RKK, Dialóg Campus, Pécs-Budapest, 31-62.
- Csurgó B. (2013): „Vidéken lakni és vidéken élni” A városból vidékre költözők hatása a vidék átalakulására: a város környéki vidék. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Argumentum, Budapest

- Enyedi Zs., Benoit, K. (2011): Kritikus választás 2010. A magyar pártrendszer átrendeződése a bal-jobb dimenzióban. In: Enyedi Zs., Szabó A., Tardos R. (szerk.): *Új képlet. Választások Magyarországon, 2010.* Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest, 17-42.
- Farkas E. (2018): „Az ellenzék ellenzéke”. A Lehet Más a Politika, a Momentum, a Magyar Kétfarkú Kutya Párt és az Együtt szavazói a 2018-as választás idején. In: Böcskei B., Szabó A. (szerk.): *Várakozások és valóságok.* MTA TK PTI, Napvilág, Budapest, 223-240.
- Frandsen, A. G. (2002): Size and Electoral Participation in Local Elections. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 6., 853-869. <https://doi.org/10.1068/c0228>
- Freid M., Holka Gy. (2011): A társadalmi-gazdasági változások néhány vonása az elmúlt 20 évben (1989-2009). *Statisztikai Szemle*, 1., 20-49.
- Gáva K., Jackli T. (2019): *A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásának lebonyolítása.* NKE, Budapest
- Gimpel J. G., Reeves A. (2022): Electoral Geography, Political Behavior and Public Opinion. In Thomas J. R. (eds.): *Handbook on Politics and Public Opinion.* Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 224-240.
- Glied, V., Szegedi, P. (2024): Dog tales: second-generation joke parties on the horizon. *Humor - International Journal of Humor Research*, 4., 489-512. <https://doi.org/10.1515/humor-2024-0021>
- Grossi, E., Compare, A. (2014): Psychological General Well-Being Index (PGWB). In: Michalos, A. C. (eds.): *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research.* Springer Science+Business Media, Dordrecht, 5152-5156.
- Hajdú Z. (1992): A választási földrajz Nyugat-Európában. *INFO-Társadalomtudomány*, 22., 71-76.
- Hajdú Z. (2017): Fodor Ferenc történeti-politikai földrajzi munkásságának kérdéséhez. *Történeti Földrajzi Közlemények*, 1. 33-43.
- Hajnal, Z. L., Lewis, P. G. (2003): Municipal Institutions and Voter Turnout in Local Elections. *Urban Affairs Review*, 5., 645-668. <https://doi.org/10.1177/1078087403038005002>
- Hegedűs G. (2007): A választási aktivitás és az életminőség területi különbségeinek néhány összefüggése Szegeden. *Földrajzi Értesítő*, 1-2., 113-123.
- Herczeg B. (2014): Az iskolák közötti különbségek mértékének mélyebb vizsgálata. In: Oktatási Hivatal (szerk.): *Hatások és különbségek.* Oktatási Hivatal, Budapest, 13-87.
- Huntington, S. P. (1991): *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century.* University of Oklahoma Press, Norman-London
- IDEA (2023): *Mi Hazánk Mozgalom szavazói.* IDEA intézet, Budapest https://www.ideaintezet.hu/uploads/docs/37/mi-haza--nk-mozgalom_szavazo--ta--bor_2023_ma--rcius.pdf (Letöltés: 2024. 07. 05.)
- Iglesias-Pascual, R., Benassi, F., Paloma, V. (2022): A Spatial Approach to the Study of the Electoral Resurgence of the Extreme Right in Southern Spain. *Spatial Demography*, 1., 117-141. <https://doi.org/10.1007/s40980-022-00105-1>
- Inglehart, R. (1977): *The Silent Revolution.* Princeton University Press, Princeton
- Inglehart, R. (1990): *Culture Shift in Advanced Industrial Society.* Princeton University Press, Princeton
- Inglehart, R. (2018): *Cultural Evolution: People's Motivations are Changing, and Reshaping the World.* Cambridge University Press, Cambridge
- Inglehart, R., Welzel, C., (2005): *Modernization, Cultural Change and Democracy: The Human Development Sequence.* Cambridge University Press, New York
- Jankó F., Komornoki M. (2008): Szuburbanizáció és választási földrajz: átalakuló pártválasztás Budapest térségében. *Tér és Társadalom*, 4. 115.-134. <https://doi.org/10.17649/TET.22.4.1202>
- Jankowski, M., Juen, C., Tepe, M. (2022): The impact of anti-establishment parties on the electoral success of independent local lists: Evidence from Germany. *Party Politics*, 1., 127-136. <https://doi.org/10.1177/1354068820965430>
- Keserű I. (2012): Bejárók és eljárók: A szuburbanizáció és az általános iskolások ingázásának összefüggései Budapest funkcionális várostérségében. *Tér és Társadalom*, 3., 114-131. <https://doi.org/10.17649/TET.26.3.2079>
- Kouba, K., Novák, J., Strnad, M., (2020): Explaining voter turnout in local elections: a global comparative perspective. *Contemporary Politics*, 1., 58-78. <https://doi.org/10.180/13569775.2020.1831764>

- Kovács Z. (1991): Az 1990. évi parlamenti választások politikai földrajzi tapasztalatai. *Földrajzi Értesítő*, 1-2., 55-80.
- Kovács Z. (2000): Voksok a térben. A magyar parlamenti választások földrajzi jellemzői. In: Böhm A., Gazsó F., Stumpf I., Szoboszlai Gy. (szerk.): *Parlamenti választások, 1998: Politikai szociológiai körkép*. Századvég Kiadó, MTA Politikai Tudományok Intézete Budapest, 100-115.
- Kovács, Z., Vida, Gy. (2015): Geography of the new electoral system and changing voting patterns in Hungary. *Acta Geobalcanica*, 2., 55-64. <https://doi.org/10.1859/AGB.2015.06>
- Kovalcsik, T., Bódi, M. (2023): Geographical Realignment of the Hungarian Voting Behaviour Between 2014 and 2022. *Modern Geográfia*, 1., 59-77. <https://doi.org/10.15170/MG.2023.18.04>
- Lazarsfeld, P. F., Berelson, B. R., Gaudet, H. (1944): *The People's Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign*. Columbia University Press, New York
- Leininger, A., Rudolph, L., Zittlau, S. (2018): How to increase turnout in low-salience elections: Quasi-experimental evidence on the effect of concurrent second-order elections on political participation. *Political Science Research and Methods*, 3., 509-516. <https://doi.org/10.1017/psrm.2016.38>
- Lipset S., Rokkan, S. (1967): Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments: An Introduction. In: Lipset, S., Rokkan, S. (ed.): *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. The Free Press, New York, 1-64.
- Luhmann, N. (1989): Theorie der Politischen Opposition. *Zeitschrift für Politik*, 1., 13-26.
- Major K., Nemes Nagy J. (1999): Területi jövedelemegyenlőtlenségek a kilencvenes években. *Statisztikai Szemle*, 6., 397-421.
- Marschall M., Lappie J. (2018): Place and participation in local elections. *Political Geography*, 64., 33-42. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2018.02.003>
- Marsh, M., Mikhaylov, S. (2010): European Parliament Elections and EU Governance. *Living Reviews in European Governance*, 5., 1-30.
- Máthé M. (1997): Északnyugat-Dunántúl gazdasági és ipari szerkezetének átalakulása. *Tér és Társadalom*, 1., 73-108. <https://doi.org/10.17649/TET.11.1.406>
- Mezősi G. (2011): *Magyarország természetföldrajza*. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Michaelson, J., Mahony, S., Schifferes, J. (2012): *Measuring Well-being*. New Economics Foundation, London
- Miller, D. (1992): Deliberative Democracy and Social Choice. *Political Studies*, 1., 54-67. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1992.tb01812.x>
- Molnár B. (2010): A régió településhálózata. In: Horváth Gy. (szerk.) *A Kárpát-medence régiói 12. Közép-Dunántúl*. MTA RKK, Dialóg Campus, Pécs-Budapest, 63-211.
- Nagy, Zs. (2016): Repertoires of Contention and New Media: The Case of a Hungarian Anti-billboard Campaign. *Intersections*, 4., 109-133. <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v2i4.279>
- Nagy, G., Koós, B. (2014): First results in modelling objective well-being in Hungary at lower territorial level. *Regional Statistics*, 2., 71-86. <https://doi.org/10.15196/RS04205>
- Nagy-Szijjártó B. Cs., Szalmané Csete M. (2023): A fenntartható településfejlesztés vizsgálata a Velencei-tó térségében. *Modern Geográfia*, 1., 1-26. <https://doi.org/10.15170/MG.2023.18.01.01>
- Oross D., Farkas E., Papp R. K. (2018): Program nélkül, észre - Elemzés a Kétfarkú Kutya Pártról. In: Antal A. (szerk.): *Mozgalmi társadalom*. Noran Libro, Budapest, 166-184.
- Paulis, E., François, C. (2019): David against Goliath's struggle in the local battlefield. Small parties' local electoral implementation and performances in French-speaking Belgium. *Conference: ECPR Joint Session*. https://www.researchgate.net/publication/333235486_David_against_Goliath's_struggle_in_the_local_battlefield_Small_parties'_local_electoral_implementation_and_performances_in_French-speaking_Belgium (Letöltés: 2024. 12. 27.)
- Pénzes J. (2019): A hazai területi egyenlőtlenségek alakulása jövedelmi mutatók tükrében. *A Magyar Regionális Tudományi Társaság XVII. Vándorgyűlése, Területi kutatások Közép-Európában*, Sopron, 2019. október 11. <http://www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2019/07/penzes.pdf> (Letöltés: 2024. 06. 19.)
- Rallings C., Thrasher M. (2007): The turnout 'gap' and the costs of voting – a comparison of participation at the 2001 general and 2002 local elections in England. *Public Choice*, 131., 333-344. <https://doi.org/10.1007/s11127-006-9118-9>

- Reif, K., Schmitt, H. (1980): Nine Second-Order National Elections – A Conceptual Framework for the Analysis of European Election Results. *European Journal of Political Research*, 1., 3-44. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1980.tb00737.x>
- Reif, K. (1984): National electoral cycles and European elections 1979 and 1984. *Electoral Studies*, 3., 244-255. [https://doi.org/10.1016/0261-3794\(84\)90005-2](https://doi.org/10.1016/0261-3794(84)90005-2)
- Republikon (2024): Könnyen jött, könnyen ment: A Mi Hazánk és a Magyar Kétfarkú Kutya Párt szereplése a 2024-es választásokon és tanulságai. Republikon Intézet, Budapest https://republikon.hu/media/145973/2406_Koennyen-joett-koennyen-ment.pdf (Letöltés: 2024. 07. 05.)
- Rosset, J., Kurella, A. (2021): The electoral roots of unequal representation. A spatial modelling approach to party systems and voting in Western Europe. *European Journal of Political Research*, 4., 785-806. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12423>
- Schedler, A. (1996): Anti-Political-Establishment Parties. *Party Politics*, 3., 291-312. <https://doi.org/10.1177/1354068896002003001>
- Schneider, W. (1984): Antipartisanship in America. In: Bogdanor, V. (eds.): *Parties and Democracy in Britain and America*. Praeger, New York, 99-126.
- Stiers, D. (2022): Spatial and valence models of voting: The effects of the political context. *Electoral Studies*, 80., 102549. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2022.102549>
- Sütő A. (2008): Város és vidéke rendszerek és típusaik Magyarországon. *Falu város régió*. 3., 51-64.
- Szabó A., Oross D., Papházi V., Pokornyi Zs., Sebestyén A., (2021): *A magyar társadalom politikai értékei, identitásmintázatai*, 2020. TK PTI, Budapest
- Szabó B., Tátrai P. (2011): Területi különbségek a pártpreferenciákban Szlovákiában, 1992–2010. *Tér és Társadalom*, 4., 61-80. <https://doi.org/10.17649/TET.25.4.1886>
- Szegedi P. (2021): Vicipártok menni Európa? – A Magyar Kétfarkú Kutya Párt és a Die PARTEI 2019-es európai parlamenti választási eredményei. *Parlamenti Szemle*, 1., 45-65.
- Szegedi P. (2022): Alulról (sz)építkezés: Közösségépítés az MKKP pécsi szervezeténél. *Civil Szemle*, 1. 81-97.
- Szép T., Nagy Z., Tóth G. (2021): Lehet az alkalmazkodóképesség vonzó? A rugalmas ellenálló képesség szerepe a magyar városok példáján. *Statistikai Szemle*, 8., 709-730. <https://doi.org/10.20311/stat2021.8.hu0709>
- Szirmai V., Baráth G., Molnár B., Szépvölgyi Á. (2003): Globalizáció és térségi fejlődés. *Tér és Társadalom*, 3., 29-57. <https://doi.org/10.17649/TET.17.3.899>
- Tagai G. (2021): Népesedési jellemzők és területi különbségeik alakulása az ezredfordulót követően. In: Koós B. (szerk.): *Területi riport 2021. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete*, Budapest, 8-51.
- Tóka, G. (2014): Constitutional Principles and Electoral Democracy in Hungary. In: Bos, E., Pócza, K. (ed.): *Verfassunggebung in konsolidierten Demokratien*. Nomos, Baden-Baden, 309-329.
- Tóth Cs., Török G. (2015): *Négy választás Magyarországon*. Osiris, Budapest.
- Vasáros, G. L., Vida, G. (2014): A szuburbanizáció néhány választásföldrajzi sajátossága a hazai nagyvárosi agglomerációk példáján. *Településföldrajzi Tanulmányok*, 2. 59-72.
- Veresné Somos M., Tóth G., Varga K. (2023a): A társadalmi innovációs potenciál és az életminőség területi vizsgálata Magyarországon. *Statistikai Szemle*, 10., 865-884. <https://doi.org/10.20311/stat2023.10.hu0865>
- Veresné Somos M., Tóth G., Varga K. (2023b): A magyarországi járások versenyelőnyének elemzése társadalmi innovációs potenciál alapján, 2020. *Területi Statisztika*, 4., 445-465. <https://doi.org/10.15196/TS30402>
- Vida Gy. (2014): Politikai törésvonalak a magyar társadalomban a 2014-es országgyűlési választások alapján. In: Kóródi T., Sansumné Molnár J., Siskáné Szilasi B., Dobos E., (szerk.): *VII. Magyar Földrajzi Konferencia kiadványa*, Miskolc, 668-677.
- Vida Gy. (2016): Az egyenlőtlen politikai reprezentációt létrehozó választási földrajzi hatótényezők mérési lehetőségei. *Területi Statisztika*. 6., 643-659. <https://doi.org/10.15196/TS560603>
- Vida Gy. (2020): *A magyar országgyűlési választási rendszer földrajzi torzulásainak vizsgálata*. Doktori értekezés. SZTE TTK Földtudományok Doktori Iskola, Szeged

- Vida Gy., Kovács Z., (2017): Magyarország átalakuló választási földrajza a 2010-es és a 2014-es parlamenti választások tükrében. *Földrajzi Közlemények*, 2., 125-138.
- Vida Gy., Kovalcsik T. (2018): Magyarország választási földrajzi sajátosságai a 2014-es és a 2018-as parlamenti választások tükrében. *Modern Geográfia*, 4. 15-30.
- Weaver, R. (2014): Contextual Influences on Political Behavior in Cities: Toward Urban Electoral Geography. *Geography Compass*, 12., 874-891. <https://doi.org/10.1111/gec3.12186>
- Willermain, F. (2014): From 'Second-Order' Elections to 'First-Order Supranational' Elections: A State of Play after the 2014 EU Elections. *Studia Diplomatica*, 3., 93-107.
- Wirth, G. (2016): Examination of the correspondence between regional development and tourism in the settlements of lake Velence. *Studia Mundi - Economica*, 2., 134-144. <https://doi.org/10.18531/Studia.Mundi.2016.03.02.134-144>
- Wirth G. (2017): *Helyi gazdaságfejlesztési lehetőségek a Velencei-tónál*. Doktori Disszertáció. Szent István Egyetem, Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola, Gödöllő

Egyéb források

- Belügyminisztérium (2024): *Statisztikák. Magyarország állandó lakossága 2024*. <https://nyilvantarto.hu/hu/statisztikak?stat=kozerdeku> (Letöltés: 2024. 06. 28.)
- KSH [Központi Statisztikai Hivatal] (2023): *Magyarország, 2022. Központi Statisztikai Hivatal*, Budapest
- NVI.hu [Nemzeti Választási Iroda] (2018): *Országgyűlési képviselők választása 2018 - országos listás szavazás eredménye*. <https://www.valasztas.hu/orszag-os-listak-eredmenye> (Letöltés: 2024. 06. 25.)
- NVI.hu [Nemzeti Választási Iroda] (2019): *Helyi önkormányzati választások 2019 - MKKP - jelölőszervezet adatlap*. https://www.valasztas.hu/jelolo-szervezet-adatlap_onk2019p_p_id=onkszervezetadatlap_WAR_nvinvrportlet&p_p_lifecycle=1&p_p_state=norma_mode=view&_onkszervezetadatlap_WAR_nvinvrportlet_vlId=294&_onkszervezetadatlap_WAR_nvinvrportlet_vlId=687&_onkszervezetadatlap_WAR_nvinvrportlet_szervezetKod=1001 (Letöltés: 2024. 12. 27.)
- NVI.hu [Nemzeti Választási Iroda] (2022): *Országgyűlési Képviselők Választása, 2022. április. 3.* <https://vtr.valasztas.hu/ogy2022> (Letöltés: 2024. 12. 27.)
- NVI.hu [Nemzeti Választási Iroda] (2024a): *MKKP - Magyar Kétfarkú Kutya Párt*. <https://vtr.valasztas.hu/onk2024/valasztopolgaroknak/jelolo-szervezetek/1002?tab=stats&filter=country> (Letöltés: 2024. 06. 12.)
- NVI.hu [Nemzeti Választási Iroda] (2024b): *Budapest 12. kerület, Polgármester-választás*. <https://vtr.valasztas.hu/onk2024/valasztopolgaroknak/varmegyek-telepulesek/varmegyek/01/telepulesek/012?tab=results&filter=mayor> (Letöltés: 2024. 06. 12.)
- NVI.hu [Nemzeti Választási Iroda] (2024c): *Budapest 12. kerület, Egyéni választókerületi választás*. <https://vtr.valasztas.hu/onk2024/valasztopolgaroknak/varmegyek-telepulesek/varmegyek/01/telepulesek/012?tab=results&filter=constituency> (Letöltés: 2024. 06. 12.)
- NVI.hu [Nemzeti Választási Iroda] (2024d): *Európai parlamenti képviselők választása*. <https://vtr.valasztas.hu/ep2024> (Letöltés: 2024. 06. 12.)
- NVI.hu [Nemzeti Választási Iroda] (2024e): *Fejér vármegye. A vármegyei közgyűlés tagjai*. <https://vtr.valasztas.hu/onk2024/valasztopolgaroknak/varmegyek-telepulesek/varmegyek/07?tab=results&filter=representative> (Letöltés: 2024. 06. 24.)
- NVI.hu [Nemzeti Választási Iroda] (2024f): *Európai parlamenti képviselők választása. Fejér vármegye*. <https://vtr.valasztas.hu/ep2024/valasztopolgaroknak/varmegyek-telepulesek/varmegyek/07?tab=results> (Letöltés: 2024. 06. 28.)